

ساختار کتاب

کتاب شب امتحان **هویت اجتماعی (علوم اجتماعی) دوازدهم** از ۴ قسمت اصلی به صورت زیر تشکیل شده است:

(۱) آزمون‌های نوبت اول: آزمون‌های شماره ۱ تا ۴ این کتاب مربوط به مباحث نوبت اول است که خودش به دو قسمت تقسیم می‌شود:

(الف) آزمون‌های طبقه‌بندی شده: آزمون‌های شماره ۱ و ۲ را درس به درس طبقه‌بندی کرده‌ایم؛ بنابراین شما به راحتی می‌توانید پس از خواندن هر درس از درس‌نامه تعدادی سؤال را بررسی کنید. حواستان باشد این آزمون‌ها ۲۰ نمره‌ای و مثل یک آزمون کامل هستند. در کنار سؤال‌های این آزمون‌ها نکات مشاوره‌ای نوشته‌ایم. این نکات به شما در درس خواندن قبل از امتحان و پاسخگویی به آزمون در زمان امتحان کمک می‌کند.

(ب) آزمون‌های طبقه‌بندی نشده: آزمون‌های شماره ۳ و ۴ را طبقه‌بندی نکرده‌ایم تا دو آزمون نوبت اول مشابه آزمونی را که معلمان از شما خواهد گرفت، ببینید.

(۲) آزمون‌های نوبت دوم: آزمون‌های شماره ۵ تا ۱۲ امتحان‌های نهایی برگزار شده در سال‌های ۹۸، ۹۹ و ۱۴۰۰ هستند. این قسمت هم، خودش به ۲ بخش تقسیم می‌شود:

(الف) آزمون‌های طبقه‌بندی شده: آزمون‌های شماره ۵ تا ۸ آزمون‌های نهایی خرداد، شهریور، دی ۹۸ و دی ۹۹ هستند که طبقه‌بندی کرده‌ایم. با این کار باز هم می‌توانید پس از خواندن هر درس تعدادی سؤال مرتبط را پاسخ دهید. هر کدام از این آزمون‌ها هم، ۲۰ نمره دارند؛ در واقع در این بخش، شما ۴ آزمون کامل را می‌بینید. این آزمون‌ها هم نکات مشاوره‌ای دارند.

(ب) آزمون‌های طبقه‌بندی نشده: آزمون‌های شماره ۹ تا ۱۲ را طبقه‌بندی نکرده‌ایم؛ پس، در این بخش با ۴ آزمون نوبت دوم، مشابه آزمون پایان سال مواجه خواهید شد. آزمون‌های شماره ۹ تا ۱۲ به ترتیب امتحان‌های نهایی خرداد و شهریور ۱۴۰۰، خرداد و شهریور ۹۹ است.

(۳) پاسخ‌نامه تشریحی آزمون‌ها: در پاسخ تشریحی آزمون‌ها، همه آن‌چه را که شما باید در امتحان بنویسید تا نمره کامل کسب کنید، برایتان نوشته‌ایم.

(۴) درس‌نامه کامل شب امتحانی: در این قسمت، همه آن‌چه را که شما برای گرفتن نمره عالی در امتحان هویت اجتماعی (علوم اجتماعی) نیاز دارید، در ۱۰ صفحه آورده‌ایم، بخوانید و لذتش را ببرید!

یک راهکار: موقع امتحان‌های نوبت اول می‌توانید از سؤال‌های درس‌های ۱ تا ۵ آزمون‌های ۵ تا ۸ هم استفاده کنید.

فهرست

صفحه صفحه

نوبت آزمون پاسخ‌نامه

آزمون شماره ۱	(طبقه‌بندی شده)	اول	۳	۲۷
آزمون شماره ۲	(طبقه‌بندی شده)	اول	۵	۲۷
آزمون شماره ۳	(طبقه‌بندی نشده)	اول	۷	۲۸
آزمون شماره ۴	(طبقه‌بندی نشده)	اول	۹	۲۸
آزمون شماره ۵ خرداد ۹۸	(طبقه‌بندی شده)	دوم	۱۱	۲۹
آزمون شماره ۶ شهریور ۹۸	(طبقه‌بندی شده)	دوم	۱۳	۲۹
آزمون شماره ۷ دی ۹۸	(طبقه‌بندی شده)	دوم	۱۵	۳۰
آزمون شماره ۸ دی ۹۹	(طبقه‌بندی شده)	دوم	۱۷	۳۰
آزمون شماره ۹ خرداد ۱۴۰۰	(طبقه‌بندی نشده)	دوم	۱۹	۳۱
آزمون شماره ۱۰ شهریور ۱۴۰۰	(طبقه‌بندی نشده)	دوم	۲۱	۳۱
آزمون شماره ۱۱ خرداد ۹۹	(طبقه‌بندی نشده)	دوم	۲۳	۳۲
آزمون شماره ۱۲ شهریور ۹۹	(طبقه‌بندی نشده)	دوم	۲۵	۳۲

بازمبندی درس هویت اجتماعی

درس‌ها	نوبت اول	نوبت دوم	شهریور و دی‌ماه
اول	۴ نمره	۵ نمره	۱/۵ نمره
دوم	۴ نمره		۱/۵ نمره
سوم	۴ نمره		۱/۵ نمره
چهارم	۴ نمره		۱/۵ نمره
پنجم	۴ نمره		۱/۵ نمره
ششم	—	۳ نمره	۲/۵ نمره
هفتم	—	۳ نمره	۲/۵ نمره
هشتم	—	۳ نمره	۲/۵ نمره
نهم	—	۳ نمره	۲/۵ نمره
دهم	—	۳ نمره	۲/۵ نمره
جمع	۲۰ نمره	۲۰ نمره	۲۰ نمره

	kheilisabz.com	مدت آزمون: ۷۵ دقیقه	کلیه رشته‌ها به جز انسانی	هویت اجتماعی				
نمره	نوبت اول پایه دوازدهم		آزمون شماره ۱					
ردیف	درس اول							
۱/۵	<p>۱ مفاهیم زیر را تعریف کنید. الف) کنش: ب) کنشگر: پ) پیامد ارادی:</p>			۱				
۱/۵	<p>۲ در عبارات زیر، به کدام یک از ویژگی‌های کنش انسانی اشاره شده است؟ الف) فردی به مضرات استفاده بیش از اندازه فضاهای مجازی آگاه است ولی تصمیم به ترک آن نمی‌گیرد. (.....) ب) فتح قلعه اورست توسط تیم کوهنوردی (.....) پ) دادن کارت زرد به بازیکن خاطی، توسط داور (.....)</p>			۲				
۱	<p>۳ نوع پیامدهای کنش (ارادی یا غیرارادی بودن) را در موارد زیر مشخص کنید. الف) دانشجویی، بعد از مطالعه کتاب درسی خود، مطالب را یاد می‌گیرد. (پیامد) ب) دانشجو، به سؤالات امتحانی پاسخ می‌دهد. (پیامد)</p>			۳				
درس دوم								
۱	<p>۴ در جاهای خالی، عبارات مناسب بنویسید. الف) اگر نباشد، هیچ هنجاری شکل نمی‌گیرد و هیچ یک از محقق نمی‌شوند. ب) ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی از طریق تحقق می‌یابند و پدیده‌های و کنترل اجتماعی را ضروری می‌سازند.</p>			۴				
۰/۵	<p>۵ گزینه درست را انتخاب کنید. فردی به تنهایی و با صدای بلند، در حال مطالعه است، فرد دیگری وارد می‌شود. در این حالت، فعالیت فرد اول (.....) محسوب می‌شود؛ او برای رعایت حقوق فرد دوم (.....)، آهسته به مطالعه ادامه می‌دهد (.....).</p> <p>۱) کنش اجتماعی - ارزش - هنجار ۲) کنش اجتماعی - هنجار - ارزش ۳) پدیده اجتماعی - ارزش - هنجار ۴) کنش انسانی - هنجار - ارزش</p>			۵				
۱	<p>۶ با ذکر یک مثال نشان دهید که کنش اجتماعی فقط در حضور فیزیکی دیگران صورت نمی‌گیرد.</p>			۶				
۱/۵	<p>۷ مفاهیم زیر را تعریف کنید. الف) هنجار: ب) پدیده اجتماعی: پ) ارزش:</p>			۷				
درس سوم								
۱/۵	<p>۸ هر یک از موارد زیر، از مصادیق فرهنگ می‌باشند یا جامعه؟ الف) پوشش زنان بلوچ: ب) مراسم عاشورا در اردبیل: پ) مردم شهر یزد:</p>			۸				
۱	<p>۹ تعاریف ستون اول، به کدام یک از مفاهیم ستون دوم مربوط می‌شود؟ (۱ مورد اضافی است).</p> <table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td style="text-align: center; width: 50%;">مفاهیم</td> <td style="text-align: center; width: 50%;">تعاریف</td> </tr> <tr> <td> <ul style="list-style-type: none"> ۱- فرهنگ ☐ ۲- خرده فرهنگ موافق ☐ ۳- فرهنگ عمومی ☐ ۴- جامعه ☐ ۵- ضد فرهنگ ☐ </td> <td> <ul style="list-style-type: none"> الف) مخالف ارزش‌ها، عقاید و هنجارهای فرهنگ عمومی هستند. ☐ ب) بخشی از فرهنگ که همه مردم یک جامعه در آن اشتراک دارند. ☐ پ) خرده فرهنگ‌های سازگار با فرهنگ عمومی ☐ ت) شیوه زندگی گروهی از انسان‌ها که با یکدیگر زندگی می‌کنند. ☐ </td> </tr> </table>			مفاهیم	تعاریف	<ul style="list-style-type: none"> ۱- فرهنگ ☐ ۲- خرده فرهنگ موافق ☐ ۳- فرهنگ عمومی ☐ ۴- جامعه ☐ ۵- ضد فرهنگ ☐ 	<ul style="list-style-type: none"> الف) مخالف ارزش‌ها، عقاید و هنجارهای فرهنگ عمومی هستند. ☐ ب) بخشی از فرهنگ که همه مردم یک جامعه در آن اشتراک دارند. ☐ پ) خرده فرهنگ‌های سازگار با فرهنگ عمومی ☐ ت) شیوه زندگی گروهی از انسان‌ها که با یکدیگر زندگی می‌کنند. ☐ 	۹
مفاهیم	تعاریف							
<ul style="list-style-type: none"> ۱- فرهنگ ☐ ۲- خرده فرهنگ موافق ☐ ۳- فرهنگ عمومی ☐ ۴- جامعه ☐ ۵- ضد فرهنگ ☐ 	<ul style="list-style-type: none"> الف) مخالف ارزش‌ها، عقاید و هنجارهای فرهنگ عمومی هستند. ☐ ب) بخشی از فرهنگ که همه مردم یک جامعه در آن اشتراک دارند. ☐ پ) خرده فرهنگ‌های سازگار با فرهنگ عمومی ☐ ت) شیوه زندگی گروهی از انسان‌ها که با یکدیگر زندگی می‌کنند. ☐ 							

شماره	نوبت اول پایه دوازدهم	مدت آزمون: ۷۵ دقیقه	کلیه رشته‌ها به جز انسانی	هویت اجتماعی	ردیف
۱/۵					۱۰
					۱۱
					۱۲
۱/۵					۱۳
۱					۱۴
۰/۵					۱۵
۱/۵					۱۶
۱					۱۷
۲۰	جمع نمرات	موفق باشید			

آزمون شماره ۱

آیا همه جوامع فرصت‌های یکسانی را برای انسان‌ها فراهم می‌آورند؟ توضیح دهید.

درس چهارم

به سؤالات زیر پاسخ کوتاه بدهید.

الف) بخشی از فرهنگ که مردم به آن عمل می‌کنند و جهان اجتماعی را می‌سازد، چه نام دارد؟
ب) دو ابزار مهم شناخت عقاید و ارزش‌ها را نام ببرید.

در جاهای خالی جدول، نمونه‌هایی از آرمان‌های جامعه ایران را بنویسید.

آرمان‌ها	
بیرون از فرهنگ واقعی	درون فرهنگ واقعی
۱-	۱-
۲-	۲- استکبارستیزی

الف) نحوه ورود فرهنگ حق را به محدوده فرهنگ واقعی جوامع توضیح دهید.
ب) جوامع مختلف در چه صورتی از حق منحرف و به سوی باطل گام برمی‌دارند؟
یعنی فرهنگ حق با چه واسطه‌ای وارد فرهنگ واقعی می‌شود.

درس پنجم

صحیح یا غلط بودن عبارات زیر را مشخص نمایید.

الف) ویژگی‌های انتسابی، ویژگی‌هایی هستند که خودمان آن‌ها را شکل می‌دهیم یا در شکل‌گیری آن‌ها سهم زیادی داریم.
ب) هر جامعه‌ای با توجه به عقاید و ارزش‌هایش، با نوع خاصی از هویت اخلاقی و روانی افراد سازگار است.

جمله «یک انسان باتقوا، جهانی را تغییر می‌دهد.» بر تعامل بین کدام بخش‌های هویتی دلالت دارد؟
(۱) اجتماعی - نفسانی (۲) نفسانی - اجتماعی (۳) طبیعی - نفسانی (۴) جسمانی - غیرجسمانی
به ترتیب قرار گرفتن ابعاد هویتی قبلی توجه کنید.

نوع ویژگی‌های هویتی زیر را در جدول مشخص نمایید (علامت بزنید).

ویژگی	ثابت	متغیر	فردی	اجتماعی
الف) زمان تولد				
ب) ایرانی بودن				
پ) موقعیت اجتماعی				

نگاه فرهنگ اسلام به طبیعت و بدن چگونه است؟ توضیح دهید.

شماره	kheilisabz.com	مدت آزمون: ۸۰ دقیقه	کلیه رشته‌ها به جز انسانی	هویت اجتماعی
نمره	نوبت دوم پایه دوازدهم - نهایی خرداد ۱۴۰۰		آزمون شماره ۹	
۲/۵	<p>در عبارات زیر موارد صحیح و غلط را مشخص کنید.</p> <p>الف) فرصت‌ها و محدودیت‌های جامعه به یکدیگر وابسته نیستند و بدون یکدیگر محقق می‌شوند.</p> <p>ب) خانواده، اولین و مهم‌ترین آشنایی‌های فرد با جامعه‌ای که در آن متولد می‌شود را فراهم می‌کند.</p> <p>پ) ابداعات و نوآوری‌های مثبت و منفی افراد جامعه یکی از علل درونی تحولات فرهنگی است.</p> <p>ت) نظام سیاسی اگر به ارزش‌های فرهنگی جامعه وفادار بماند، با استفاده از مدیریت سیاسی خود، به بسط و توسعه فرهنگ کمک می‌کند.</p> <p>ث) شناخت فرهنگ، پذیرش و عمل به آن صرفاً از عهده افراد و اعضای جامعه برمی‌آید.</p>		۱	
۲	<p>جاهای خالی را با عبارات مناسب پر کنید.</p> <p>الف) «یک انسان با تقوا جهانی را تغییر می‌دهد.» این جمله نشانگر رابطه هویت بر هویت اجتماعی است.</p> <p>ب) افراد در بدو تولد، هویت اجتماعی خود را به صورت انفعالی می‌پذیرند.</p> <p>پ) جامعه ایران با بازگشت به هویت اسلامی خود به قلب تپنده تبدیل شد.</p> <p>ت) کسانی که توان تأثیرگذاری بیشتری بر اراده دیگران دارند، از بیشتری برخوردارند.</p>		۲	
۲	<p>سؤالات چهارگزینه‌ای:</p> <p>الف) کدام گزینه به تفاوت ارزش‌های اجتماعی و هنجارهای اجتماعی اشاره دارد؟</p> <p>۱) هنجارها از جنس هدف و مقصود هستند و ارزش‌ها از جنس وسیله و راه رسیدن به اهداف.</p> <p>۲) ارزش‌ها شیوه انجام کنش‌های اجتماعی هستند و هنجارها پدیده‌های مطلوب که مورد توجه و پذیرش‌اند.</p> <p>۳) ارزش‌ها از جنس هدف و مقصود هستند و هنجارها از جنس وسیله و راه رسیدن به ارزش‌ها.</p> <p>۴) هنجارها و ارزش‌ها از طریق کنش اجتماعی تحقق می‌یابند اما راه رسیدن به اهداف نیستند.</p> <p>ب) نوع هر یک از ویژگی‌های هویتی را مشخص کنید. (کارمند - راستگویی)</p> <p>۱) اکتسابی، ثابت، فردی - انتسابی، فردی، ثابت</p> <p>۲) اجتماعی، متغیر، اکتسابی، متغیر، فردی - فردی، اکتسابی، متغیر</p> <p>۳) انتسابی، متغیر، اجتماعی - اکتسابی، متغیر، اجتماعی</p> <p>۴) اکتسابی، متغیر، فردی - فردی، اکتسابی، متغیر</p> <p>پ) نظریه پردازان غربی طی قرن بیستم، شدن همه فرهنگ‌ها را سرنوشت مشترک و حتمی بشریت می‌دانستند.</p> <p>۱) غربی</p> <p>۲) دنیوی</p> <p>۳) توحیدی</p> <p>۴) اساطیری</p> <p>ت) فارابی از جوامعی که آرمان‌ها و ارزش‌هایشان الهی و عقلانی نباشد، به چه عنوان یاد می‌کند؟</p> <p>۱) جاهله</p> <p>۲) فاضله</p> <p>۳) فاسقه</p> <p>۴) جمهوری</p>		۳	
۳	<p>به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.</p> <p>الف) فاصله میان فرهنگ واقعی و آرمانی در یک جامعه چگونه کاهش می‌یابد؟</p> <p>ب) کارمندی که از یک بخش اداره به بخش دیگر منتقل می‌شود، چه نوع تحرک اجتماعی دارد؟</p> <p>پ) متفکران ایرانی از دهه سی شمسی به بعد، در نقد رویکرد تقلیدی به فرهنگ غرب، کتاب‌هایی تدوین کردند. دو مورد را نام ببرید.</p> <p>ت) برخورد مسلمانان در مواجهه با حمله مغول چگونه بود؟</p> <p>ث) در آموزه‌های اسلامی عبادات چه هنگامی ارزش بیشتری می‌یابند؟</p> <p>ج) انواع سیاست‌های جمعیتی را نام ببرید.</p>		۴	
۱	<p>هر یک از تعاریف ستون اول به کدام یک از مفاهیم ستون دوم اشاره دارد؟ (۱ مورد اضافی است).</p> <p>تعاریف</p> <p>الف) هرگاه اعضای یک جامعه عقاید و ارزش‌هایی را بپذیرد و به رسمیت بشناسد.</p> <p>ب) جامعه‌ای که بر عقاید و ارزش‌های خود پافشاری نکند و به مرور زمان به عقاید و ارزش‌های خود پشت کند.</p> <p>پ) جامعه خودباخته‌ای که در مواجهه با جامعه دیگر هویت فرهنگی خود را از یاد می‌برد.</p> <p>ت) عناصر فرهنگی جامعه دیگر بدون تحقیق و گزینش پذیرفته می‌شود.</p> <p>مفاهیم</p> <p>۱- تحول فرهنگی</p> <p>۲- از خودبیگانگی تاریخی</p> <p>۳- خودباختگی فرهنگی</p> <p>۴- هویت فرهنگی</p> <p>۵- از خودبیگانگی فرهنگی</p>		۵	

	kheilisabz.com	مدت آزمون: ۸۰ دقیقه	کلیه رشته‌ها به جز انسانی	هویت اجتماعی
نمره	نوبت دوم پایه دوازدهم - نهایی خرداد ۱۴۰۰		آزمون شماره ۹	
سؤالات تشریحی				
۶	۱	آیا کنش‌هایی که در حضور دیگران ولی بدون توجه به آن‌ها انجام می‌گیرند، کنش اجتماعی‌اند؟ با مثال توضیح دهید.		
۷	۱/۵	خرده‌فرهنگ را با مثال تعریف کنید و بنویسید که چه رابطه‌ای با فرهنگ عمومی دارد.		
۸	۱/۵	هر جامعه برای پیشگیری از کجروی‌های اجتماعی و کنترل آن‌ها چه روش‌هایی را دنبال می‌کند؟ شرح دهید.		
۹	۱	تحولات هویتی جوامع غربی را پس از رویارویی با جوامع اسلامی طی جنگ‌های صلیبی توضیح دهید.		
۱۰	۱/۵	هویت فرهنگی جوامع اسلامی در دیدگاه مستشرقان چگونه است؟		
۱۱	۱	تفاوت بین حکومت جمهوری و دموکراسی از نظر ارسطو چیست؟		
۱۲	۱	از اصول کلی سیاست‌های جمعیتی ایران از سال ۱۳۹۳ تاکنون، ۴ مورد را نام ببرید.		
۱۳	۱	اگر از سرمایه‌های نفتی به درستی استفاده نشود، چه پیامدهایی دارد؟		
	۲۰	جمع نمرات	موفق باشید	

پاسخنامه تشریحی

آزمون شماره ۱ (نوبت اول)

۱۷- در فرهنگ اسلام، انسان به عنوان خلیفه خداوند، وظیفه عمران و آبادانی طبیعت را بر عهده دارد و حق ندارد برخلاف اراده حکیمانه الهی در طبیعت و بدن خود تصرفاتی انجام دهد.

۱- الف) در علوم انسانی به فعالیتی که انسان انجام می‌دهد، «کنش» می‌گویند.

ب) به انجام‌دهنده کنش، «کنشگر» می‌گویند.

پ) پیامدهایی که به اراده انسان‌ها، یعنی خود کنشگر یا افراد دیگر، وابسته است.

۲- الف) ارادی بودن ب) هدفدار بودن پ) معنادار بودن

۳- الف) پیامد غیرارادی ب) پیامد ارادی

۴- الف) کنش اجتماعی - ارزش‌های اجتماعی

ب) کنش‌های اجتماعی - جامعه‌پذیری

۵- گزینه «۱»

۶- **مثال:** وقتی راننده‌ای پشت چراغ قرمز می‌ایستد و مقرراتی را رعایت می‌کند که مورد قبول دیگران است، کنش اجتماعی انجام داده است. (حتی اگر دیگران حضور فیزیکی نداشته باشند.)

۷- الف) هنجار اجتماعی: شیوه انجام کنش اجتماعی است که مورد قبول افراد جامعه قرار گرفته است.

ب) پدیده اجتماعی: به کنش اجتماعی و پیامدهای آن، پدیده اجتماعی می‌گویند.

پ) ارزش‌های اجتماعی: پدیده‌های مطلوب و خواستنی که مورد توجه و پذیرش‌اند و افراد یک جامعه، به آن‌ها گرایش و تمایل دارند.

۸- الف) فرهنگ ب) فرهنگ پ) جامعه

۹- الف) ۵ ب) ۳ پ) ۲ ت) ۱

(مورد ۴ اضافی است.)

۱۰- خیر. برخی از جوامع براساس عقاید و ارزش‌هایشان، استعدادهای معنوی انسان را نادیده می‌گیرند و یا فرصت شکوفایی فطرت آدمی را فراهم نمی‌آورند و برخی دیگر مانع بسط ابعاد دنیوی وجود انسان می‌شوند و نسبت به نیازهای مادی و دنیوی انسان بی‌توجه‌اند و با رویکرد دنیاگریز خود، از توانمندی‌های آدمی برای آباد کردن جهان استفاده نمی‌کنند.

۱۱- الف) فرهنگ واقعی ب) عقل و وحی

۱۲-

آرمان‌ها	
بیرون از فرهنگ واقعی	درون فرهنگ واقعی
۱- ساده‌زیستی	۱- کمک به هم‌نوعان در حوادث طبیعی
۲- وجدان کاری بالا	۲- استکبارستیزی

۱۳- الف) جوامع مختلف با ایمان به حق، حقیقت را به فرهنگ آرمانی خود وارد می‌کنند و با عمل کردن براساس عقاید حق، آن‌ها را به فرهنگ واقعی‌شان وارد می‌نمایند.

ب) در صورتی که به حق ایمان نیاورند و مطابق با آن عمل نکنند.

۱۴- الف) غلط

عبان‌صحیح: ویژگی‌های اکتسابی، ویژگی‌هایی هستند که خودمان آن‌ها را شکل می‌دهیم یا در شکل‌گیری آن‌ها سهم زیادی داریم.

ب) صحیح

۱۵- گزینه «۲»

۱۶-

ویژگی	ثابت	متغیر	فردی	اجتماعی
الف) زمان تولد	*		*	
ب) ایرانی بودن	*			*
پ) موقعیت اجتماعی		*		*

۹- جوامع غربی پس از رویارویی با جوامع اسلامی (در جریان جنگ‌های صلیبی) بدون این‌که به جامعه و فرهنگ اسلامی بپیوندند، تحولات هویتی پیدا کردند و از غرب مسیحی قرون وسطی، به غرب سکولار قرون جدید تبدیل شدند و هویت جدیدی یافتند. ۱۰- در دیدگاه مستشرقان، هویت فرهنگی جوامع اسلامی، توحیدی یا اساطیری نیست بلکه دنیوی است. این هویت در قالب عناوین قوم‌گرایانه و ناسیونالیستی، به ابعاد تاریخی و جغرافیایی محدود می‌شود و امت و ملت اسلامی را به اقوام مختلف (ترک، عرب و فارس) تقسیم می‌کند.

۱۱- ارسطو، حکومتی که اکثریت مردم براساس حقیقت و فضیلت، حضور و فعالیت دارند، جمهوری و حاکمیت اکثریت را در صورتی که بر مدار خواسته‌های آن‌ها باشد، دموکراسی می‌نامد.

۱۲- ۱) افزایش جمعیت (۲ جوانی جمعیت ۳) حمایت از زوج‌های جوان و توانمندسازی آنان در تأمین هزینه‌های زندگی و تربیت نسل صالح و کارآمد (۴) فرهنگ‌سازی برای احترام و تکریم سالمندان و بهره‌مندی از تجارب ایشان
۱۳- اگر از سرمایه‌های نفتی به درستی استفاده نشود، می‌تواند اقتصاد وابسته ایجاد کند که رشد و افول آن، به قیمت و درآمد نفت وابسته است.

آزمون شماره ۹ (نوبت دوم)

۱- الف) غلط

عبارت صحیح: فرصت‌ها و محدودیت‌های جامعه به یکدیگر وابسته هستند و بدون یکدیگر محقق نمی‌شوند.

(ب) صحیح (پ) صحیح (ت) صحیح (ث) صحیح

۲- الف) نفسانی (ب) انتسابی (پ) بیداری اسلامی (ت) قدرت اجتماعی

۳- الف) گزینه ۳ (ب) گزینه ۲

(پ) گزینه ۲ (ت) گزینه ۱

۴- الف) در صورتی که مردم مطابق آرمان‌ها و ارزش‌هایشان عمل کنند.

(ب) تحرک افقی

(پ) غرب‌زدگی - بازگشت به خویشتن - فطرت - خدمات متقابل اسلام و ایران (ذکر ۲ مورد)

(ت) مسلمانان، مغولان را درون فرهنگ خود جذب و هضم کردند.

(ث) عبادات، هنگامی که بعد اجتماعی وسیع‌تری پیدا می‌کنند، ارزش بیشتری می‌یابند.

(ج) سیاست کاهش جمعیت - سیاست افزایش جمعیت

۵- الف) ۴ (ب) ۱ (پ) ۲ (ت) ۳

۶- خیر. کنش اجتماعی حتماً با توجه به دیگران انجام می‌شود.

مثال: فردی که در کلاس درس حضور دارد ولی بی‌توجه به اطرافیان در ذهن خود

رودخانه‌ای خروشان را تخیل می‌کند» کنش اجتماعی محسوب نمی‌شود.

۷- خرده‌فرهنگ: بخش‌هایی از فرهنگ که مربوط به قوم، قشر، صنف و گروه خاصی است.

مثال: خرده‌فرهنگ پزشکان و معلمان

خرده‌فرهنگ‌هایی که درون یک فرهنگ عمومی قرار دارند، اغلب با فرهنگ عمومی سازگارند.

۸- ۱) تبلیغ و اقناع: جامعه می‌کوشد از طریق آموزش، افراد را قانع کند که عقاید و

ارزش‌های جامعه را بپذیرند.

۲) تشویق و پاداش: جامعه به افرادی که مطابق ارزش‌ها و هنجارهای جامعه عمل

می‌کنند، پاداش می‌دهد.

۳) تنبیه و مجازات: جامعه کسانی را که دچار کجروی اجتماعی شده باشند، مجازات می‌کند.

درس نامه توپ برای شب امتحان

مانند: سوار کردن مسافر / سلام کردن به یک دوست / خداحافظی از یک دوست دیگر! / اظهار شادی در عروسی / اعتراض به برخی رانندگان و ... می بینید، یک کنش و این همه معنا!

پیامدهای کنش

هر کنشی آثار و پیامدهایی دارد که شامل پیامدهای ارادی و پیامدهای غیرارادی می باشند. برای درک تفاوت این پیامدها از یکدیگر، به اطلاعات جدول زیر توجه کنید:

پیامدهای ارادی	پیامدهای غیرارادی
۱- پیامدهایی که به اراده انسانها؛ یعنی خود کنشگر یا افراد دیگر وابسته اند. ۲- این دسته از پیامدها خودشان کنش هستند و باید کنشگری آنها را انجام دهد. ۳- پیامدهای ارادی کنش، احتمالی اند؛ یعنی ممکن است انجام بشوند یا نشوند.	۱- پیامدهایی که به اراده انسانها بستگی ندارند. ۲- این دسته از پیامدها، کنش نیستند که لازم باشد کنشگری آنها را انجام دهد بلکه نتیجه طبیعی کنش اند. ۳- پیامدهای غیرارادی کنش قطعی اند؛ یعنی حتماً انجام می شوند.

مثال: (پیامدهای ارادی)

۱) دانشجویی کتاب درسی خود را مطالعه می کند و در پی آن، اولاً به سؤالات امتحانی پاسخ می دهد، ثانیاً استاد متناسب با تلاش این دانشجو به او نمره می دهد. پاسخ دادن به سؤالات امتحانی و نمره دادن استاد، پیامدهای ارادی کنش مطالعه کردن است که اولی به اراده خود کنشگر و دومی به اراده دیگری وابسته است.

۲) فردی سلام می کند، پاسخ دادن یا پاسخ ندادن او، پیامد ارادی کنش او محسوب می شود که به اراده جواب دهنده سلام وابسته است.

مثال: (پیامدهای غیرارادی)

۱) وقتی شما پنجره ها را باز می کنید، هوای کلاس عوض می شود.

۲) فردی که وضو می گیرد، دست و صورت او پاکیزه می شود.

نکته: معمولاً انسانها کنش های خود را با توجه به پیامدهای ارادی و غیرارادی آنها انجام می دهند و از انجام برخی کنش ها، به دلیل پیامدهای نامطلوبشان خودداری می کنند.

درس ۲: پدیده های اجتماعی

انواع کنش
کنش اجتماعی

شکل گیری پدیده های اجتماعی
معنادار بودن پدیده های اجتماعی

مفاهیم کلیدی

کنش فردی / کنش اجتماعی / دیگران / پدیده های اجتماعی / هنجار اجتماعی / ارزش های اجتماعی / پدیده های طبیعی

انواع کنش

کنش ها انواعی دارند. برخی از آنها فردی و برخی اجتماعی اند.

کنش اجتماعی

کنش اجتماعی، نوعی کنش است که با توجه به دیگران انجام می شود.

در کنش اجتماعی اراده و آگاهی کنشگر، ناظر به دیگران، ویژگی ها و اعمال آنها است.

۱- وضو سه اثر دارد: نفاخت جسم، نشاط روح و تقرب و نزدیکی به خداوند متعال. (امام رضا (ع))

درس ۱: کنش های ما

کنش / کنشگر
ویژگی های کنش
پیامدهای کنش

مفاهیم کلیدی

کنش / کنشگر / آگاهانه بودن کنش / ارادی بودن کنش / هدف دار بودن کنش / معنادار بودن کنش / پیامدهای ارادی کنش / پیامدهای غیرارادی کنش

کنش / کنشگر

در علوم انسانی به فعالیتی که انسان انجام می دهد، «کنش» و به انجام دهنده آن «کنشگر» می گویند. بر این اساس، فعالیت هایی مانند نماز خواندن، مطالعه و ورزش کردن که با اراده و آگاهی ما انسانها انجام می شوند، کنش محسوب می شوند، اما ضربان قلب و گردش خون در بدن، کنش محسوب نمی شوند.

ویژگی های کنش

کنش ما انسانها، دارای ویژگی هایی هستند که در جدول زیر ملاحظه می کنید:

ویژگی های کنش	تعریف	مثال
۱- آگاهانه بودن	کنش وابسته به آگاهی آدمی است و بدون آگاهی انجام نمی شود.	- سخن گفتن یک کنش است. اگر ما آگاهی خود را نسبت به کلمات و معانی آنها از دست بدهیم، از گفتار باز می مانیم.
۲- ارادی بودن	کنش به اراده انسان وابسته است؛ یعنی تا اراده و خواست انسان نباشد، کنش انجام نمی شود. پس برای انجام کنش، علاوه بر آگاهی، اراده انسان نیز ضروری است.	- شما پس از برگشت از دبیرستان، اراده می کنید که ابتدا استراحت کنید و بعد تکالیف درسی خود را انجام دهید یا برعکس.
۳- هدف دار بودن	فعالیت انسان با قصد و هدف خاصی انجام می شود، اگرچه ممکن است همیشه به آن هدف نرسد.	- فردی از میان جمع برمی خیزد و با قصد و هدف خاصی (تغییر هوا) در و پنجره اتاق را باز می کند.
۴- معنادار بودن	با توجه به ویژگی های فوق، کنش انسان، برخلاف فعالیت سایر مخلوقات، معنادار است. انسانها با توجه به معنای کنش خود، آن را انجام می دهند.	- دانش آموزی در کلاس، دست خود را بالا می آورد، معنای کار او اجازه خواستن از معلم است. معلم در صورتی می تواند به او پاسخ مناسب بدهد که معنای کنش او را بیابد.

نکته: کنش ها ممکن است با اشتیاق یا با اکراه یا حتی از روی اضطراب و بنا به ضرورتی انجام شوند، اما در هر حال ارادی اند.

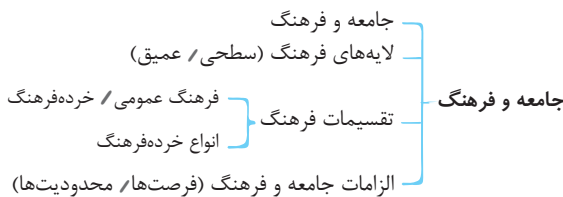
مثال: فردی که از خطر می گریزد، با اراده خود این کنش را انجام می دهد؛ او می توانست

بماند و با خطر روبه رو شود یا ...

○ حالا یک مثال جالب در مورد معنادار بودن کنش:

بوق زدن راننده، یک کنش است که در موقعیت های مختلف، معانی متفاوتی دارد،

درس ۳: جامعه و فرهنگ (جهان اجتماعی)

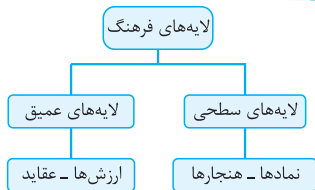
مفاهیم کلیدی

جامعه / فرهنگ / جهان اجتماعی / لایه‌های فرهنگ / لایه‌های سطحی / لایه‌های عمیق / فرهنگ عمومی / خرده‌فرهنگ / خرده‌فرهنگ موافق / ضدفرهنگ / الزامات جامعه و فرهنگ / فرصت‌ها / محدودیت‌ها^۱

جامعه و فرهنگ

جامعه، به گروهی از انسان‌ها گفته می‌شود که برای سالیان متمادی با یکدیگر زندگی می‌کنند؛ مانند جامعه ایران. فرهنگ، شیوه زندگی گروهی از انسان‌هاست که با یکدیگر زندگی می‌کنند؛ مانند فرهنگ ایرانی. **مصادیق فرهنگ** عبارت‌اند از: نوع پوشش افراد جامعه، گویش‌ها، آداب و رسوم، ارزش‌ها و باورهای اخلاقی و ...

لایه‌های فرهنگ

لایه‌های سطحی: این لایه‌ها شامل **نمادها و هنجارها** می‌باشند و امکان تغییر بیشتری دارند. **لایه‌های عمیق:** لایه‌های عمیق شامل **ارزش‌ها و عقاید** می‌باشند و این لایه‌ها کم‌تر در معرض تغییر قرار می‌گیرند، تأثیرات همه‌جانبه و فراگیر دارند و در مقایسه با هنجارها و نمادها اهمیت بیشتری دارند.

تغییرات اساسی در لایه‌های عمیق فرهنگ، آن را به فرهنگ دیگری تبدیل می‌کند. جامعه و فرهنگ را می‌توان به یک انسان تشبیه کرد. جامعه مانند جسم و کالبد و فرهنگ همانند جان و روح آن است. بنابراین جامعه بدون فرهنگ وجود ندارد و فرهنگ بدون جامعه پدید نمی‌آید.

جوامع مختلف، شیوه‌های متفاوتی برای زندگی با یکدیگر دارند؛ زیرا فرهنگ آموزشی است و از راه آموزش و تربیت از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شود، به همین دلیل فرهنگ را آگاهی و شناخت مشترک نیز می‌نامند.

تقسیمات فرهنگ

فرهنگ عمومی و خرده فرهنگ

در یک جامعه، شیوه زندگی مردم در همه مناطق یکسان نمی‌باشد. ما ایرانی‌ها، ایران را کشور خود می‌دانیم، از حقیقت دفاع می‌کنیم و ظلم و بی‌عدالتی را بد می‌شماریم و ... اما همه با گویش و لهجه واحدی سخن نمی‌گوئیم. مردم در شهرهای مختلف ایران خصوصیات اخلاقی و رفتاری متفاوتی دارند.

آن بخش از فرهنگ که همه مردم یک جامعه در آن اشتراک دارند، **فرهنگ عمومی** نام دارد. بخش‌هایی از فرهنگ که مربوط به قوم، قشر، صنف و گروه خاصی است، **خرده‌فرهنگ** نامیده می‌شود.

۱- جامعه و فرهنگ جدا از یکدیگر نیستند. جامعه و فرهنگ را «جهان اجتماعی» می‌نامند. جامعه را می‌توان به منزله سخت‌افزار و فرهنگ را به منزله نرم‌افزار آن در نظر گرفت.

تکنه ۱: کنش اجتماعی تنها در حضور فیزیکی دیگران صورت نمی‌گیرد. (رعایت قوانین راهنمایی و رانندگی در نیمه‌شب و به دور از چشم دیگران و حتی دوربین‌های مخفی، کنش اجتماعی است.)

تکنه ۲: کنش‌هایی که در حضور دیگران، ولی بدون توجه به آن‌ها اتفاق می‌افتد، کنش اجتماعی محسوب نمی‌شوند. (رفتار فردی که در کلاس درس حضور دارد ولی بی‌توجه به اطرافیان در ذهن خود رودخانه‌ای خروشان را تخیل می‌کند، کنش اجتماعی نیست.) اگر در عبارات ذکر شده دقت کرده باشید، متوجه می‌شوید «دیگران» در کنش اجتماعی نقش اساسی دارند. حالا این «دیگران» چه کسانی هستند؟

دیگران، یعنی کسانی که کنشگران، با توجه به آن‌ها دست به کنش می‌زنند؛ مانند: غریبه / آشنا / دوست / دشمن / گذشتگان / معاصرین / آیندگان / مؤمن / کافر / کنش ما در مقابل آن‌ها یکسان نیست و در برابر هر گروه، با آداب خاصی رفتار می‌کنیم.

پدیده‌های اجتماعی

به کنش اجتماعی و پیامدهای آن «**پدیده اجتماعی**» می‌گویند. **کنش اجتماعی،** خردترین (کوچک‌ترین) پدیده اجتماعی است و سایر پدیده‌های اجتماعی، آثار و پیامدهای آن می‌باشند.

مثال: بانک، مسجد، پلیس، مدرسه، خانواده، گروه دوستان، نمادها، هنجارها و ارزش‌های اجتماعی و ... نمونه‌هایی از پدیده‌های اجتماعی هستند.

شکل‌گیری پدیده‌های اجتماعی

پدیده‌های اجتماعی در ارتباط با یکدیگر شکل می‌گیرند. نمونه‌ای از این ارتباط، در مثال زیر بیان شده است:

فردی به تنهایی و با صدای دلخواه در مکانی مطالعه می‌کند. (**کنش فردی**) حال اگر فرد دیگری وارد اتاق شود، مطالعه او به یک **کنش اجتماعی** تبدیل می‌شود و پای **ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی** را به میان می‌آورد. او برای رعایت حقوق دیگری (**تحقق یک ارزش**) باید آرام مطالعه کند. (**پیدایش یک هنجار**)

با توجه به این مثال، هنجارها و ارزش‌های اجتماعی چه ارتباطی با کنش اجتماعی دارند؟ **هنجار اجتماعی،** شیوه انجام کنش اجتماعی است که مورد قبول افراد جامعه قرار گرفته است. **ارزش‌های اجتماعی،** آن دسته از پدیده‌های مطلوب و خواستنی‌اند که مورد توجه و پذیرش‌اند و افراد یک جامعه، به آن‌ها گرایش و تمایل دارند.

اگر **کنش اجتماعی** نباشد، هیچ **هنجاری** شکل نمی‌گیرد و هیچ‌یک از **ارزش‌های اجتماعی** مانند عدالت، امنیت و آزادی محقق نمی‌شوند.

«ارزش‌ها از جنس هدف و مقصود هستند و هنجارها از جنس وسیله و راه رسیدن به ارزش‌ها هستند.»

ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی از طریق کنش‌های اجتماعی تحقق می‌یابند و پدیده‌های **جامعه‌پذیری و کنترل اجتماعی** را ضروری می‌سازند تا ارزش‌ها و هنجارها را از طریق تعلیم و تربیت، تشویق و تنبیه، به افراد منتقل کنند. افراد نیز با عمل کردن براساس ارزش‌ها و هنجارها، موجب تداوم و استمرار آن‌ها می‌شوند. تمامی پدیده‌های اجتماعی خرد و کلان به همین طریق شکل می‌گیرند.

معنادار بودن پدیده‌های اجتماعی

پدیده‌های اجتماعی را، انسان‌ها در ارتباط با یکدیگر به وجود می‌آورند و از آن‌جا که افراد با آگاهی، اراده و هدف عمل می‌کنند، پدیده‌های اجتماعی **معنادار** هستند.

پدیده‌های اجتماعی به مرور از انسان‌هایی که آن‌ها را به وجود آورده‌اند، مستقل می‌شوند و فرصت‌ها و محدودیت‌هایی را برای کنش‌ها و زندگی انسان‌ها ایجاد می‌کنند. این روند تا جایی ادامه پیدا می‌کند که افراد احساس می‌کنند «پدیده‌های اجتماعی» همانند «پدیده‌های طبیعی» هستند. در حالی که پدیده‌های اجتماعی را انسان‌ها خلق می‌کنند و نتیجه کنش‌های افراد هستند ولی پدیده‌های طبیعی را انسان‌ها خلق نکرده‌اند.

برای فهم معنادار بودن **پدیده‌های اجتماعی** در مقایسه با **پدیده‌های طبیعی،** به مثال زیر توجه کنید:

کوه یک پدیده طبیعی و ساختمان اداری، پدیده‌ای اجتماعی است. با مقایسه آن‌ها، می‌توان به نقش اراده و آگاهی انسان‌ها در به وجود آوردن پدیده‌های اجتماعی (ساختمان اداری) و در نتیجه معنادار بودن آن پی برد. حال آن‌که پدیده‌های محسوس و طبیعی (کوه) را انسان‌ها خلق نکرده‌اند.

انواع خرده فرهنگ

خرده فرهنگ‌ها، به دو دسته تقسیم می‌شوند.

تعاریف و مثال‌های مربوط به هر یک را در جدول زیر مشاهده می‌کنید:

انواع خرده فرهنگ	تعریف	مثال
۱- خرده فرهنگ موافق	خرده فرهنگ‌های سازگار با فرهنگ عمومی	- اقوام مختلف - اصناف (پزشکان، خبرنگاران، ...)
۲- خرده فرهنگ مخالف (ضد فرهنگ)	خرده فرهنگ‌های مخالف و ناسازگار با فرهنگ عمومی	(بزهکاران، سارقان، اوباش و گدایان)

الزامات جامعه و فرهنگ (فرصت‌ها/محدودیت‌ها)

آیا جامعه و فرهنگ صرفاً تابع خواست و اراده افراد هستند یا این که خود، الزام‌هایی دارد که بر کنش‌های ما تأثیر می‌گذارد؟ انسان‌ها با آگاهی و اراده خود به کنش اجتماعی می‌پردازند و با همین کنش‌ها در ساختن جامعه و فرهنگ و تداوم آن‌ها مشارکت می‌کنند. چه کسانی در ساختن جامعه، نقش دارند؟ یکی از جامعه‌شناسان (اگوست کنت) معتقد است که سهم مردگان در ساختن جامعه بیشتر از سهم زندگان است؛ یعنی سهم پیشینیان ما در ساختن جامعه بیشتر از ماست، هم‌چنان که سهم ما در ساختن جامعه و فرهنگ آیندگان، بیشتر از آن‌هاست. ما می‌دانیم؛ جامعه‌ای که در آن متولد شده‌ایم توسط گذشتگان پدید آمده است و باورها، ارزش‌ها و هنجارهای آن شکل گرفته‌اند. ولی ما انسان‌ها صرفاً کنشگر منفعل نیستیم. بنابراین می‌توانیم با در جهت تداوم و پیشرفت جهان اجتماعی حرکت کنیم و یا در مسیر حرکت به سوی جهان اجتماعی جدیدی گام برداریم.

تا زمانی که هر جامعه و فرهنگی از طریق مشارکت اجتماعی افراد پابرجاست، الزامات آن نیز باقی است. با تغییر جامعه و فرهنگ موجود و برداشته شدن الزام‌های آن، جامعه و فرهنگ جدیدی شکل می‌گیرد و الزام‌ها و پیامدهای دیگری را به دنبال می‌آورد. پیامدهای جهان اجتماعی می‌توانند:

- به صورت فرصت‌ها و محدودیت‌ها ظاهر شوند.

- کنش‌های ما را امکان‌پذیر می‌سازند و زندگی ما را تحت تأثیر قرار می‌دهند.

بر این اساس می‌توان گفت: فرصت‌ها و محدودیت‌ها مانند دو روی یک سکه به یکدیگر وابسته‌اند و هیچ‌کدام بدون دیگری محقق نمی‌شوند.

برای فهم بیشتر فرصت‌ها و محدودیت‌ها به مثال‌های زیر توجه کنید:

مثال ۱: قوانین راهنمایی و رانندگی: قوانین راهنمایی و رانندگی را انسان‌ها وضع می‌کنند. اجرای این قوانین از یک سو، برای رانندگان و عابران محدودیت‌هایی پدید می‌آورد و از سوی دیگر، عمل کردن به آن‌ها فرصت رفت و آمد ایمن و سریع را به دنبال دارد.

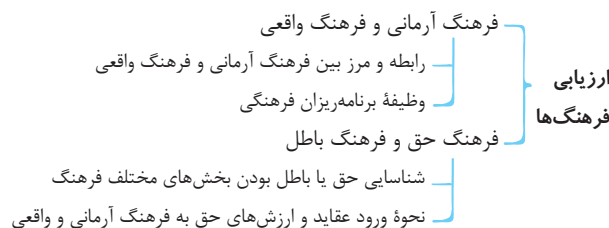
مثال ۲: زبانی که مردم یک جامعه با آن صحبت می‌کنند: زبان، دستور و قواعد پیچیده‌ای دارد، مردم باید قواعد زبان را بیاموزند و در چارچوب آن حرف بزنند (محدودیت)، ولی زبان، فرصت ارتباط با هم‌زبانان و مبادله معانی پیچیده را نیز فراهم می‌سازد (فرصت).

جوامع مختلف را می‌توان براساس آرمان‌ها و ارزش‌هایشان و نیز فرصت‌ها و محدودیت‌هایی که به دنبال می‌آورند، ارزیابی کرد:

- برخی از جوامع، استعدادهای معنوی انسان را نادیده می‌گیرند و فرصت شکوفایی فطرت آدمی را فراهم نمی‌آورند.

- برخی جوامع نیز نسبت به نیازهای مادی و دنیوی انسان بی‌توجه‌اند و با رویکرد دنیاگریز خود از توانایی انسان در آباد کردن جهان استفاده نمی‌کنند.

درس ۴: ارزیابی فرهنگ‌ها

مفاهیم کلیدی

فرهنگ آرمانی / فرهنگ واقعی / فرهنگ حق / فرهنگ باطل

فرهنگ آرمانی و فرهنگ واقعی

مردمی که در یک جامعه زندگی می‌کنند، اهداف، آرمان‌ها و ارزش‌های مشترکی دارند؛ اهدافی مانند آزادی، امنیت، دفاع از مظلومان و ...؛ وقتی مردم مطابق آرمان‌ها عمل کنند، آرمان‌ها به واقعیت تبدیل می‌شوند. البته مردم همواره مطابق آرمان‌های جامعه خود عمل نمی‌کنند.

ارزش‌هایی که مردم یک جامعه از آن جانبداری می‌کنند و رعایت آن را لازم می‌دانند اما در عمل ممکن است آن را نادیده بگیرند، «فرهنگ آرمانی» نامیده می‌شود. آن بخش از فرهنگ که مردم به آن عمل می‌کنند «فرهنگ واقعی» نام دارد و جهان اجتماعی را می‌سازد.

رابطه و مرز بین فرهنگ آرمانی و فرهنگ واقعی

مرز و محدوده فرهنگ آرمانی و فرهنگ واقعی براساس عمل مردم تغییر می‌کند. هر اندازه مردم مطابق آرمان‌ها و ارزش‌ها عمل کنند، به همان اندازه، آرمان‌ها وارد فرهنگ واقعی می‌شوند. اما اگر مردم به ارزش‌هایی که رعایت آن‌ها در فرهنگ آرمانی لازم دانسته می‌شود، عمل نکنند، فرهنگ واقعی از فرهنگ آرمانی فاصله می‌گیرد.

وظیفه برنامه‌ریزان فرهنگی

برنامه‌ریزان فرهنگی در هر جامعه تلاش می‌کنند تا از طریق تعلیم و تربیت، زمینه تحقق هر چه بیشتر فرهنگ آرمانی و ورود آن به قلمرو فرهنگ واقعی را فراهم کنند.

فرهنگ حق و فرهنگ باطل

واقعیت‌های هر جامعه را می‌توان براساس آرمان‌های آن ارزیابی کرد؛ اگر مردم مطابق آرمان‌ها و ارزش‌هایشان عمل کنند، فاصله میان فرهنگ واقعی و آرمانی جامعه خود را کاهش می‌دهند، ولی آیا همه ارزش‌ها و آرمان‌ها درست‌اند و آیا راهی برای ارزیابی آرمان‌ها و ارزش‌ها نیز وجود دارد؟ آیا آرمان‌ها همواره حق‌اند یا ممکن است برخی از آن‌ها باطل باشند؟

بخش‌هایی از فرهنگ که از نظر علمی صحیح و مطابق فطرت انسان باشد، فرهنگ حق و بخش‌هایی که از نظر علمی قابل دفاع نباشد و براساس خرافات شکل گرفته باشد، فرهنگ باطل است. نمونه‌هایی از ارزش‌های حق و باطل، در جدول زیر مشاهده می‌شود:

ارزش‌های باطل	ارزش‌های حق
شرک	عقیده به توحید
ظلم	وفای به عهد
بی‌عدالتی	عدالت
تجاوز به حقوق دیگران	حمایت از مظلومان

شناسایی حق یا باطل بودن بخش‌های مختلف فرهنگ

حق یا باطل بودن هر بخش از فرهنگ با علم متناسب با همان بخش شناخته می‌شود: **۱) علوم تجربی** می‌توانند درباره فنون و روش‌های اجرایی دوری کنند؛ مثلاً درست یا نادرست بودن شیوه مداوای بیماران را با روش‌های تجربی می‌توان شناخت.

۲) حق یا باطل بودن عقاید و ارزش‌ها را نمی‌توان با روش‌ها و علوم تجربی شناخت. عقل و وحی دو ابزار مهم شناخت عقاید و ارزش‌ها هستند.

می‌دانیم: الف) آرمان اجتماعی از یک جامعه به جامعه دیگر متفاوت است.

ب) فرهنگ آرمانی و واقعی هر جامعه‌ای در زمان‌های مختلف نیز تغییر می‌کند؛ مثلاً استقلال سیاسی در ایران پیش از انقلاب اسلامی، یک آرمان بود که با انقلاب اسلامی به یک واقعیت تبدیل شد.

آیا حق و باطل نیز این‌گونه هستند؟ برخی حق یا باطل بودن پدیده‌ها را به خواست و عمل افراد در زمان‌ها و مکان‌های مختلف وابسته می‌دانند، در حالی که این‌گونه نیست. به عبارت دیگر، حق یا باطل بودن عقاید، ارزش‌ها و هنجارها، براساس آگاهی یا جهل، توجه یا بی‌توجهی مردم جوامع مختلف نسبت به آن‌ها تعیین نمی‌شود.